

דב (ברצ'יק) מגן, מראשוני הפלי"ם, מפקד ספינות מעפילים, 1915-2010**כתב: אורי דרומי**

פורסם ב - 11.04.10, עיתון 'הארץ' המדור "אחרי מות"

כשבא הנער ברצ'יק, הצעיר במשפחת ליפשיץ בת 13 הילדים, אל אביו, ובישר לו כי הוא עוזב את הישיבה בפוניבז' שבה למד, כדי לעלות לארץ ישראל, היכהו אביו מכות נמרצות וגירשו מן הבית. בקיץ 1934 הוא ניסה להעפיל לארץ מנמל וארנה שבבולגריה על סיפון ה"וילוס", אוניית המעפילים הראשונה, שזו היתה לה הפלגתה השנייה. אחרי שלושה ניסיונות נפל להוריד את המעפילים בחופי הארץ, סבבה הספינה חודשיים בים התיכון, עגנה זמן רב בנמל סלוניקי, אך נוסעיה לא הורשו לרדת. אחד מהם, פליקס פישר ("פינדה"), כתב ביומנו: "היום הגיע מצב רוחנו לשיא הדיכאון... אחד איים: 'אם שולחים אותי בחזרה לפולין, אקפוץ לים'". ברצ'יק עצמו, בספר "הנערה והים" שכתב עם שמואל בן שלום, שילב קטעים מיומן מסע שכתב.

ברצ'יק חזר לליטא ומשם עלה לארץ עם סרטיפיקט. הוא גויס על ידי כתריאל יפה לפלוגה הימית של "הפועל", שהתאמנה בשפך הירקון, היה ממקימי נמל תל אביב במאורעות 1936, וכשהוקם הפלמ"ח היה מראשוני הפלוגה הימית (פלי"ם) וממדריכי הכ"ג, ורק בדרך מקרה לא יצא עמם למשימה שממנה לא חזרו.

עם אשתו הניה, חברתו מההכשרה ואם בנו גלי (שנפטר בגיל 55 מסיבוכי השתלה), הוא התיישב ב-1943 בקיבוץ רמת השופט, אך מיד חזר אל הפעילות בפלי"ם. בשלהי 1945 הוא היה בחוף נהריה כש"חנה סנש" הורידה את מעפיליה, אך התפעל מתפקודו של הקברניט האיטלקי אנסלדו פחות מנתן אלתרמן, שהפכו לגיבור ההעפלה ("נאום תשובה לרב חובל איטלקי").

ב-1946 היה ברצ'יק מפקדה של ה"יאשיהו ווג'וד", קורבטה שהובילה לחיפה 1,257 מעפילים, שאת סיפורה תיאר בהרחבה אריק קרמן בספרו "אוניית המלחמה של המעפילים". "זו היתה שעתם היפה של ארבעת הפלי"מניקים: ברצ'יק, ישראל אוירבך (אף הוא נפטר לאחרונה, א"ד), צבי כצנלסון והאלחוטאי משה ירושלמי... הם היו עם המעפילים בצפיפות ובמחנק שבבטן האונייה, דאגו לצורכיהם, עודדו את רוחם, סעדו את החולים ובעת הצורך נהגו ביד קשה וספגו קריאות 'קאפו'. במקרה זה התקומם ברצ'יק על תיאור רב החובל ג'ייקוב ליכטמן כשיכור, ואחרי שנים רבות דאג שיקבל את עיטור על"ה. ה"ווג'וד" היתה לאחת האוניות הראשונות של חיל הים: "משמר" ק-18.

ב-1947 פיקד ברצ'יק לצדו של הקברניט יצחק "אייק" ארן על האונייה "עצמאות" ("פאן קרסנט"), שהביאה לחיפה כ-7,500 עולים, לא לפני שעוכבה במשך חודשים בקפריסין. הוא היה מראשוני חיל הים, פעל להעלאת יהודי צפון אפריקה בדרך הים וכתב בעבור ראש המוסד את הדו"ח על טביעתה ב-1961 של הספינה "אגוז". שנים רבות הוא עבד במפעל העץ של הקיבוץ.

חברו ד"ר רן חכים, שנהג לסור לביתו לדפדף באלבומים ולשמוע זיכרונות, אומר כי "תמונתו על סיפון הספינה כשהוא זקוף ואיתן ובלוריתו מתנפפת ברוח סימלה הכל". מדי פעם פיזם את "סואן בדמי הליל", שיר ההעפלה שתירגם מרוסית. בשנותיו האחרונות סעדו אותו במסירות כלתו שולה ונכדותיו. מסכם שמואל טנקוס, אף הוא בן 95, לשעבר מפקד חיל הים וחברו של ברצ'יק למעלה משבעה עשורים: "נמל, העפלה, חיל הים, קיבוץ, תרומה למדינה - זה מה שבן אדם יכול לעשות".

הדריך את כ"ג יורדי הסירה

רב (ברצ'יק) מגן, מראשוני הפלי"ם, מפקד ספינות מעפילים, 1915-2010

רב מגן

העץ של הקיבוץ.

חברו ד"ר רן חכים, שנהג לסור לביתו לר"פ רף באלכומים ולשמוע זיכרונות, אומר כי "תמונתו על סיפון הספינה כשהוא זקוף ואיתן ובלוריתו מתנופפת ברוח סימלה הכל". מדי פעם פיוס את "סואן ברמי הליל", שיר ההעפלה שתירגם מרוסית. בשנותיו האחרונות סעי' דו אותו במסירות כלתו שולה ונכדותיו. מסכם שמואל טנקוס, אף הוא בן 95, לשעבר מפקד חיל הים וחברו של ברצ'יק למעלה משבעה עשורים: "נמל, העפלה, חיל הים, קיבוץ, תרור מה למדינה - זה מה שבן אדם יכול לעשות".

היה בחוף נהריה כש"חנה סנש" הורידה את מעפיליה, אך התפעל מתפקודו של הקברניט האיטלקי אנסלדו פחות מנתן אלתרמן, שהפ"כו לגיבור ההעפלה ("נאום תשובה לרב חובל איטלקי").

ב-1946 היה ברצ'יק מפקדה של ה"יאשיהו ווג'וד", קורבטה שהובילה לחיפה 1,257 מעפילים, שאת סיפורה תיאר בהרחבה אריק קרמן בספרו "אוניית המלחמה של המעפילים". "זו היתה שעתם היפה של ארבעת הפלי"מניקים: ברצ'יק, ישראל אורבך (אף הוא נפטר לאחרונה, נה, א"ד), צבי כצנלסון והאלחוטאי משה ירוש' למי... הם היו עם המעפילים בצפיפות ובמחנק שבכטן האונייה, דאגו לצורכיהם, עודדו את רוחם, סעדו את החולים ובעת הצורך נהגו ביד קשה וספגו קריאות 'קאפו'. במקרה זה התקור' מס ברצ'יק על תיאור רב החובל ג'ייקוב ליכט' מן כשיכור, ואחרי שנים רבות דאג שיקבל את עיטור על"ה. ה"ווג'וד" היתה לאחת האוניות הראשונות של חיל הים: "משמר" ק-18.

ב-1947 פיקד ברצ'יק לצדו של הקברניט יצחק "אייק" ארן על האונייה "עצמאות" ("פאן קרסנט"), שהביאה לחיפה כ-7,500 עולים, לא לפני שעוכבה במשך חודשים בקפריסין. הוא היה מראשוני חיל הים, פעל להעלאת יהודי צפון אפריקה בדרך הים וכתב בעבור ראש המוסד את הדו"ח על טביעתה ב-1961 של הספינה "אגוז". שנים רבות הוא עבד במפעל

כשבא הנער ברצ'יק, הצעיר במשפחת ליי" פשיץ בת 13 הילדים, אל אביו, ובישר לו כי הוא עוזב את הישיבה בפוניב' שבה למד, כדי לעלות לארץ ישראל, היכהו אביו מכות נמרצות וגירשו מן הבית. בקיץ 1934 הוא ניסה להעפיל לארץ מנמל וארנה שבבולגריה על סיפון ה"וילוס", אוניית המעפילים הראשונה, שזו היתה לה הפלגתה השנייה. אחרי שלושה ניסיונות נפל להוריד את המעפילים בחופי הארץ, סבכה הספינה חודשיים בים התיכון, עגנה זמן רב בנמל סלוניקי, אך נוסעיה לא הורשו לרדת. אחד מהם, פליקס פיישר ("פיי" נרה"), כתב ביומנו: "היום הגיע מצב רוחנו לשיא הדיכאון... אחד איים: 'אם שולחים אותי בחזרה לפולין, אקפוץ לים'". ברצ'יק עצמו, בספר "הנערה והים" שכתב עם שמואל בן שלום, שילב קטעים מיומן מסע שכתב.

ברצ'יק חזר לליטא ומשם עלה לארץ עם סרטיפיקט. הוא גויס על ידי כתיאל יפה לפ"לוגה הימית של "הפועל", שהתאמנה בשפך הירקון, היה ממקימי נמל תל אביב במאורעות 1936, וכשהוקם הפלמ"ח היה מראשוני הפלור"גה הימית (פלי"ם) וממדריכי הכ"ג, ורק בדרך מקרה לא יצא עמם למשימה שממנה לא חזרו. עם אשתו הניה, חברתו מההכשרה ואם בנו גלי (שנפטרה בגיל 56 מסיבוכי השתלה), הוא התיישב ב-1943 בקיבוץ רמת השופט, אך מיד חזר אל הפעילות בפלי"ם. בשלהי 1945 הוא